

Simon Štihec

mag. teologije, župnik župnije Dobrovnik, SI-9223 Dobrovnik 12
e-naslov: simon.stihec@gmail.com

DOKUMENTI O CERKVI MED PREKMURCI V ŠKOFIJSKEM ARHIVU SOMBOTEL

Konec prve svetovne vojne, razpad države Avstro-Ogrske in nastanek nove države, Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, je prinesel mnoge posledice tudi za škofijo Sombotel. Kot celotna Madžarska in z njo njene škofije je tudi Sombotel izgubil velik del ozemlja. Od središča škofije sta bili ločeni dve dekaniji, Murska Sobota in Lendava, ki sta prišli pod novo jugoslovansko oblast. Na novo postavljena državna meja, v začetku še nedorečena, je v letu 1923 postala mednarodno priznana.

Škofijo Sombotel je v tem času vodil grof Janos Mikes de Zabola (1876–1945), član ugledne madžarske plemiške rodbine, ki je izvirala z območja današnje Romunije. Za škofa je bil izbran zelo mlad in je vodil škofijo sv. Martina od leta 1911 do 1936. Takrat se je umaknil v pokoj in dobil naslov škofa Acmoniae. V času političnega prevrata se je zelo zavzemal, da bi bilo Prekmurje še naprej sestavni del škofije Sombotel. Ko je uvidel, da je Sveti sedež kot izvršeno dejstvo sprejel nastanek nove jugoslovanske države in da bo novemu političnemu zemljevidu treba prilagoditi tudi cerkveno ureditev, je z obžalovanjem sprejel odločitev papeža Pija XI., vendar je od tedaj naprej moči posvetil organiziranju škofije in njenih ustanov v novem okviru. Še naprej je ohranjal stike z nekaterimi prekmurskimi duhovniki, ki so ostali zunaj njegove škofije ter so pozneje prišli pod oblast lavantinskega škofa. Močno podporo je imel predvsem v soboškem in lendavskem dekanu, Ivanu Slepцу in Florijanu Straussu. Dopisi, ki sta ju dekana pošiljala svojemu nekdanjemu cerkvenemu predstojniku, kažejo na razmere, ki so nastale v Prekmurju potem, ko je bilo ozemlje vključeno v jugoslovansko državo.

Med svojimi sodelavci je škof Mikes vedno imel takšne, ki so znali prekmursko in so mu bili v pomoč pri poslovanju s tem delom škofije. Med temi je imel posebno mesto dr. Franc Rogač (1880, Tišina–1961. Budimpešta), poznejši

škof v kraju Pecs.¹ Tu je službo pomožnega škofa nastopil junija 1948. Najprej je deloval na Tišini, v Sombotelu pa je opravljal različne službe: škofijski ceremoniar, arhivar, spiritual v bogoslovju, škofijski tajnik, ravnatelj škofijske pisarne, stolni kanonik, oficial cerkvenega sodišča in več drugih. Bil je med uradniki škofijske hranilnice, sodeloval je pri ustanovitvi škofijske tiskarne in knjigarne. Rogač je bil poznan po tem, da je v kuriji zastopal interese prekmurskih duhovnikov, med katerimi je imel ugledno mesto. Zanj so očitno vedeli tudi v Ljubljani in so ga predlagali za cerkvenega upravitelja Prekmurja, dokler se ne bi razmere dokončno uredile.

Dokumente, objavljene v nadaljevanju, hrani Škofijski arhiv v Sombotelu in so del škofijske ordinariatne pisarne. Nanašajo se na razmere v Prekmurju, ki so nastale po koncu vojne in v času iskanja nove cerkvene ureditve. Škof Mikes je upal, da bo škofija ostala nedotaknjena. Zavzemal se je, da bi se to uresničilo, vendar je kmalu spoznal, da bodo prevladali širši mednarodno-politični interesi. V tem smislu je dobival dopise tako s strani dunajskega nuncija kot nato tudi s strani apostolskega nuncija v Budimpešti. Slednjič ga je z novimi razmerami in novimi pristojnostmi seznanil še lavantinski škof dr. Andrej Karlin. Ker je bila župnija Dobrovnik razdeljena z novo državno mejo, je bila za vasi, ki so ostale del sombotelske škofije, ustanovljena nova župnija.²

V sombotelskem škofijskem arhivu so dostopni vsi pomembnejši dokumenti, ki osvetlujejo dogajanje takratnega časa. Nekateri dokumenti prikazujejo stanje duha in težave, ki so se pojavile po priključitvi Prekmurja jugoslovanski državi. To je še posebej lepo prikazano v pismih, ki jih je pisal takratni soboški župnik János Szelepec sombotelskemu škofu. Večina teh dokumentov se nahaja v rokopisih, ki so zelo težko berljivi oziroma v posameznih delih ali pa v celoti neberljivi. Nekateri rokopisi so že natipkani. V zvezi s tem pa naletimo na težavo, saj se natipkani dokumenti ne ujemajo z originalnimi rokopisi (manjkajo kakšne besede oziroma so nekatere stvari slovnično popravljene, dodane ali izpuščene).

¹ Prim. Vilko Novak, Rogač Franc, v: *SBL III.* (ur. Alfonz Gspan), Ljubljana 1960–1971, str. 120. O Rogaču glej tudi: Rogač, Franc: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi512744/> (pridobljeno 2. 5. 2020).

² Prvotno je v dobrovniško župnijo spadalo deset vasi: Dobrovnik, Jósecz, Bödeháza, Gáborjánháza, Szijártóháza, Szombatfa, Žitkovci, Kamovci, Genterovci in Radmožanci. To nakazuje na uredbo kralja Štefana, ki je odredil, da naj deset naselij ustanovi svojo župnijo. Leta 1919 je bila čez ozemlje župnije potegnjena nova državna meja. Pet vasi je ostalo na madžarski strani (Jósecz, Bödeháza, Gáborjánháza, Szijártóháza in Szombatfa), zanje je takratni sombotelski škof dne 17. marca 1928 ustanovil novo ekspozituro s sedežem v Gáborjánházi. O tem priča tudi spominska plošča, ki se nahaja ob vhodu v župnijsko cerkev v Gáborjánházi: »Az ősi lendvavásárhelyi plébániatemplom helyett, amelyet Trianon elszakított, épült ez a templom az elárvult öt község hívei száma, hogy benne az ép Magyarországért is feltörő imákat meghallgassa a magyarok Patronája.« V prevodu se to glasi: »Ta cerkev je bila zgrajena namesto starodavne dobrovniške (lendvavásárhelyi), od Trianona odtrgane župnijske cerkve za pet osirotelih vasi, da bi v njej Zaščitnica Madžarov uslišala tudi molitve, vzdihujoče za celotno Madžarsko.« Lendvavásárhely je bilo madžarsko poimenovanje naselja Dobrovnik v času Kraljevine Madžarske ter med leti 1941 in 1945, vendar se poimenovanje med domačini ni prijelo, uporabljala se je oblika Dobronak oz. slovensko Dobrovnik. Prim. Atilla Kovács, *Dobronaki életképek a 20. század első feléből* – Podobe iz življenja Dobronika v prvi polovici 20. stoletja. Lendava, str. 21.

Velika večina dokumentov je vodena pod oznako SZEL AC, kar pomeni Szombathelyi Egyházmegyei Levéltár Acta Cancellariae. Tej oznaki sta dodani še letnica nastanka dokumenta in njena številka. Nekateri dokumenti, predvsem pisma, ki spadajo v zapuščino škofa Mikesa, pa so vodeni samo pod oznako SZEL AC brez letnice nastanka in številke.

1 PREDSTAVITEV POSAMEZNIH DOKUMENTOV

Dokument št. 1: SZEL AC 1919/3991

Dopis dunajskega apostolskega nuncija Teodorja Valfrè di Bonzo sombotelskemu škofu Mikesu z dne 18. septembra 1919. V dopisu mu sporoča, da je od jugoslovanske delegacije prejel promemorijo s pobudo, da za župnije v Prekmurju imenuje generalnega vikarja. Predlagajo dr. Franca Rogača.

NUNZIATURA APOSTOLICA

Vienna, 18 settembre 1919

No. 18612

OGGETTO

Illmo e Revmo Signore,

Ho subito comunicato alla Santa Sede la lieta notizia che la S. V. Illma e Revma mi ha dato, del felice ritorno alla sua sede e dell'entusiastico giubilo con cui Clero e popolo lo hanno accolto. Unitamente con la S. V. ne porgo a DIO e alla VERGINE SANTISSIMA profondi ringraziamenti, e a lei sincere felicitazioni.

Ieri questa Legazione del Regno dei Serbi, Croati e Sloveni mi ha consegnato il seguente Pro-Memoria:

»Legazione del Regno dei Serbi, Croati e Sloveni.

Pro memoria.

Siccome lo Stato Jugoslavo ha occupato sulla case del trattato di pace il paese Prekmurje, questo è di conseguenza separato dalla diocesi del Vescovo Conte Mikes in Sombately. Per evitare una interruzione delle funzioni ecclesiastiche il Governo di Ljubljana prega che si disponga l'Opportuno affinchè il Vescovo Conte Mikes nomini a Vicario Generale in Prekmurje il sloveno Dr Rogac, che già una volta era addetto al suddetto Vescovo.

Vienna, il 17 settembre 1919«

Ove la S. V. non lo ritenga inopportuno, parmi sarebbe bene provvedere quanto più sollecitamente possibile, a che non avvenga l'accennata interruzione e ciò anche, sempre se la S. V. lo giudica conveniente, con la nomina a

Vicario Generale temporaneo per la regione occupata nella persona del Revdo Dr Rogac.

Profitto poi volentieri dell 'incontro per confermarmi

della S. V. Illma e Revma

dev.mo + Teodoro Arc. Di Trebisonda³

Nunzio Apostolico

Per maggiore facilità di recapito voglia la S. V. pure mandare a questa Nunziatura il documento di nomina che V. S. prenderà; di qua si porterà a conoscenza dell'interessato.

Dokument št. 2: SZEL AC 1919/3300

Škof Mikeš imenuje Florijana Straussa in Jánosa Slepca za generalna vikarja za dele škofije, kjer sta delovala kot dekana že do tedaj. Službo sta opravljala do leta 1923.

A szombathelyi püspöktől

3300/1919

Üdv és áldás az Olvasóknak!

Gondoskodni akarván azon plebániák hiveinek lelki igényeiről, akik jelen körülmények közt a megszállás miatt velem, mint főpásztorral érintkezni nem tudnak, az alsólendvai esperesi kerületnek úgy magyar, mint vend nyelvű plebániáira nézve Strausz Flórián t.b. kanonok, alsólendvai esperesplébánost, a muraszombati és szt gotthárdi esperesi kerületek megszállott vagy megszállandó területére nézve Szepecz János, muraszombati esperesplébánost a Codex J. C. 366. canonja alapján püspöki helynökké teljes joghatósággal kinevezem. Ha a szükség úgy kívánja, még oly ügyekben is intézkedhetnek, melyekhez a Codex speciale mandatumot ir elő, pl. a 2314. canon értelmében absolutio ab excommunicatione pro foro externo, amire a .megtéréseknél lehet szükség. – Jelen intézkedésem érvényes addig, míg azt vissza nem vonom, és azon esetre, ha a megszállás a jövőben még oly községekre is kiterjedne, melyek eddig megszállva nincsenek, vagy ha már megszállva vannak, valamely fentebb meg nem nevezett szomszédos esperesi kerületbe tartoznak: ezek a községek joghatóság szempontjából akár a muraszombati, akár az alsólendvai püspöki helynökséghez csatlakozhatnak.

³ Nadškof Teodoro Valfrè di Bonzo (1854–1922) je bil apostolski nuncij na Dunaju od leta 1916 do konca leta 1919, ko je bil imenovan za kardinala. Na Dunaj je bil poslan na izrecno željo papeža Benedikta XV. Službo je nastopil le kratek čas pred smrtjo cesarja Franca Jožefa (21. november 1916). Marca 1920 je bil imenovan in je do smrti ostal prefekt kongregacije za redovnike. Prim. D. Squicciarini, *Nunzi apostolici a Vienna*, Vaticano 1998, str. 247–249.

Egyuttal értesitem a fentt kinevezett püspöki helynököket, hogy az apostoli Szentszék bizonyos sürgős esetekre a plébánosoknak is adott felmentési jogot a házassági akadályok alól, melyet a megszállott, vagy megszállandó területekre nézve ezennel engedélyezek. Csatolom erre vonatkozó apostoli engedély másolatát.

Isten áldását kérve működésükre vagyok.

Szombathely, 1919. aug. 28

Krisztusban jóakaró főpásztoruk

János s.k., püspök

Dokument št. 3: SZEL AC 1919/5683

Madžarske oblasti so preganjale nekatere slovenske duhovnike. Obtoževale so jih jugoslovanske propagande. Policijska postaja v Monoštru (Szentgotthárd) je dne 14. novembra 1919 obvestila škofijski ordinariat v Sombotelu, da duhovnika Géza Tüll in István Kocián hodita v Jugoslavijo in od tam prejemata obiske. S svojo besedo delujeta propaganda za priključitev k Jugoslaviji, čemur pa prebivalci nasprotujejo. Sicer pa za njuno protidržavno delovanje nimajo dokazov, a škofa prosijo, da ju premesti v drugo župnijo.

M. Államrendőrkapitányság Szentgotthárd

1138/1919 szám.

Bizalmas

Méltóságos

Gróf Mikes János Urnak, megyes püspök, Szombathely

Szives tudomásvetel és esetleges intézkedés végett tiszteletteljesen közlöm Méltóságoddal a következőket:

Bizalmas uton tudomásomra hozták, hogy Tüll Géza felsőszölnöki és Kocián István apátistvánfalvai plébánosok jugoszláv érzelműek és hogy ez irányban agitálnak is a megszállott területen.

Ez ügyben a nyomozati eljárást lefolytattattam, de az eljárás semminek sem pozitív adatot ellenük nem tudott felhozni, csak annyit, hogy nevezettek gyakran járnak át megszállott területre s hozzájuk vizont.

Kocián m. é. december hoban Rábatótfaluban egy összejövetel alkalmával Hegedüs rábakethelyi jegyző előtt is azon kijelentést tette, hogy ő nem magyar, nagyon szeretné, ha a jugoszlávokhoz szakadnának.

A lakosság nagyon ellenük van és náluk erősen tartja magát, miszerint a felhozott vádak velük szemben tényleg a valóságnak megfelelnek s kívánatosnak tartják is őket más helyre való elmozdításra.

Szentgotthárd, 1919. nov. 14

A kap. vezető hiv. táv.

fogalmazó.

Dokument št. 4: SZEL AC 1919/5683

Na gornji dopis je škof Mikes odgovoril dne 27. novembra 1919. Sporočil je, da bedi nad govoricami, vendarle ni dokazov o njunem protidržavnem delovanju. Zato ju ne more premestiti. Je kar nekaj duhovnikov, ki so zvesti državi. Prosi, da mu na diskreten način sporočijo, če kaj najdejo. Stvari bo nato na primeren način tudi uredil. Hkrati je prosil komandirja policijske postaje v Monoštru (Szentgotthárd), da naj s takšnim početjem ne odvrčajo duhovnikov, posebno še tistih, ki so zvesti.

A SZOMBATHELYI PÜSPÖKTŐL

_____ szám

19

Nagytek.

M. Államredőrkapitányságnak,
Szentgotthárd.

1138. sz. bizalmas megkeresésére értesitem a nt. Kapitányságot, hogy a szóban forgó két pap működését én magam is állandóan figyelemmel kísérem és mivel ellenük semmi alapos panaszt nem hallottam, becses átiratuknak nem tudok különös fontosságot tulajdonítani.

A jó ügy érdekében különösen fontosnak tartanám azt, hogy bántó megfigyelés és alaptalan vádaskodás által ne idegenítsük el magunktól azokat a nemzetiségi papokat, akik hűek a magyar állameszméhez. Ha aztán valami komoly alappal bíró panasz merül fel és azt velem közölni méltóztatik bizalmas uton, meg fogom találni a orvosláshoz szükséges eszközöket.

Kiváló tisztelettel

Szombathely, 1919. nov. 27
szombathelyi püspök

Dokument št. 5: SZEL AC, zapuščina škofa Janosa Mikesa. Pismo župnika Jánosa Slepca škofu.⁴

Soboški župnik János Slepce leta 1920 poroča sombotelskemu škofu, da je jugoslovanska vojska zasedla prostore katoliške šole. Na samem objektu šole so naredili zelo veliko škode: polomili so vsa okna, klopi pa so zažgali. S tem so povzročili zelo veliko škode tamkajšnji župnijski skupnosti. Zaradi zasedbe šole niso mogli začeti s poučevanjem otrok.

Méltóságos Uram!

Ép jó alkalmom lévén a levélküldésre röviden teszem jelentésemet:

1. A katonaság a kath iskolában befészkelte magát és mint mult évben ugy a zidén sem taníthatunk. Az ablaküvegeket betördelték, a padokat elégették. Kérem ezt az ... tudomására adni, mint az evangélikusok csinálták püspökjük révén a ... iskolánál.

2. Keresztury Vincének Vashidegkuton lehetetlen a helyzete propter ordináns populi.

3. A nagydolányi plébánia ellátása ügyében is lenne már valamit tenni.

4. A mi árva vendvidékünk ügyében ugylátszik senki sem működik. Kegyeskedjék érdeklődni ... a kormányzóval, mit szenvedtük H... legaázatosabb szolgálja.

Iskolaapácák akarnak letelepedni itt, nekem a letelepedésre engedélyt adni felhatalmazásom nincs. Különben ezt talám dr. Pável már szóba is hozta.

Dokument št. 6: SZEL AC, zapuščina škofa Jánosa Mikesa. Pismo župnika Jánosa Slepca škofu z dne 19. aprila 1921.

V njem župnik Slepce piše, da že dolgo ni dobil nobenega obvestila od škofa. Prav zaradi tega meni, da je škof pozabil na usodo vendskega ljudstva. Piše tudi, da je prepričan, da bodo sedaj nastopili odločilni dogodki. Zato prosi škofa, naj z grofom Sigreyijem vse storita v njihovo korist.

Ob koncu pisma zapiše, da bi bil zelo vesel, če bi mu škof preko markovskega župnika Karla Ficka namenil nekaj spodbudnih vrstic.

Méltóságos Püspök Ur!

Már oly rég nem kaptam semmi értesítést Méltóságodtól, hogy szinte azt gondolom, hogy elfelejtkeztek a vend nép sorsáról. Ha az előjelek nem csálnak most lesznek a döntő fordulatok.

⁴ Pismo ni datirano in tudi ni podpisano. V arhivu je mogoče zaslediti dokument SZEL AC 1920/4874, v katerem piše, da je takratni murskosoboški župnik János Slepce o tem dogodku poročal na škofijo v Sombotel. Dokument je zaradi rokopisa zelo težko berljiv, predvsem v drugem (sklepem) delu. Zato navajamo Slepcevo pismo.

Nagyon kérem Méltóságodat, hogy Sigrey gróffal egyetemben tegyenek meg mindent érdekünkben.

Nagyon örülnék, ha Fickó Károly marokréti plébános közvetítésével egy pár vígasztaló sort tudnál hozzám juttatni.

M. Szombat, 1921. ápr. 19.

Szlepecz János

Dokument št. 7: Članek v časopisu *Slovenec*, št. 81, dne 12. aprila 1921, str. 1–2 (povzetek članka v madžarskem jeziku)

Članek z naslovom Habsburžanstvo v našem zunanjem ministrstvu govori o habsburških tendencah v jugoslovanskem zunanjem ministrstvu. Z odhodom kralja Karla iz Madžarske so se rešili nevarnosti, da bi madžarski kralj jugoslovanska ozemlja, ki so nekoč spadala pod krono sv. Štefana, odtrgal od Madžarske. Vendar pa kljub temu nevarnost še ni povsem mimo. Najhujše je namreč to, da imajo habsburški nazori svojo podporo tudi v zunanjem ministrstvu. Ob tem članek navaja nekaj primerov.

Slovenec 1921 IV. 12

Habsburg tendenciák a mi külügyminisztériumunkban

Károlynak Magyarországból való elmenetével ezuttal megszabadultunk ama veszélytől, hogy a magyar király a mi jugoszláv vidékeinket, amelyek egykor szent István király koronája alá tartoztak, elszakítsa. Ez a veszély azonban még nem múlt el tökéletesen. Legrosszabb az, hogy a Habsburgofil eszméknek a mi külügyminisztériumunkban van támasza ama nemtörődomséggel, amelyek a Habsburgok ügyét mozdítja elő.

Ime néhány példa! A szlovének ama panaszára, hogy a kormány keveset törődött Karinthiával, a volt külügyminiszter dr. Vesnics azt felelte: »Ha nektek nem tetszik, menjetek ahová akartok« azaz vagy német Ausztriába vagy Itáliába. Ugyanezt mondotta a bunjevácoknak, hogy ha nem tetszik nekik menjenek Magyarországra. Ha másvalaki így beszélt volna, azt mint hazaárulót elítélnék. Vesnics meg ezek után még államunkat képviseli Párizsban!

A karinthusi szlovének házait gyújtogatják, vezetőiket gyilkolják, a mi kormányunk meg nem tesz semmit. El kellene zárni az Ausztriába való élelmiszer bevitelt, míg a dühöngő németek észbe nem kapnak és a szlovéneknek nem hagyának békét. A kiviteli kereskedők öröme pedig ezzel a kormány nem törődik.

A prekmurjei plébános Klekl már egy éven túl van minden ok nélkül a magyar ... zárva. Az ő kiszabadítására nem kellene a kormánynak egyebet tenni mint egy pár magyar mágnést, kik akadálytalanul járnak Prekmurjében, lecsukni

addig, amig Klekl ki nem szabadul. A kormány egy ilyáztatlan áldozattal nem törődik. Hogyan exponálják magukat akkor más Szlovének a mi hazánkért, ha látják, hogy a magyar kormány oly hatalmas, a mienk meg nem. Hisz ... már minden szlovénnel, kinek valami útja van Magyarországba, megtörténhetik, hogy a magyarok bebörtönözik nemzeties érzülete miatt, amelyből a mi kormányunk vagy nem tudja, vagy nem akarja kiszabadítani. Az ily kormány ápolja a magyarságot és a habsburgi kérdést. A prekmurjei püspök Mikes most fogadta Szombathelyen Károly exkirályt palotájában. Sürgös szükség volna, hogy Prekmurje kivétessek Mikes püspök joghatóságából. A belgrádi nunciatura kész Prekmurje részére apostoli komisszárt rendelni; a külügyministeriumban pedig az ily csekélységgel nem törődnek.

Dokument št. 8: SZEL AC, zapuščina škofa Jánosa Mikesa. Pismo župnika Karla Ficka škofu Mikesu z dne 17. aprila 1921

V imenu soboškega župnika je pismo napisal Karel Ficko, župnik v Markovcih, z namenom, da seznani škofa o tem, da soboški župnik Slepce ne bo več dolgo mogel prenašati pritiskov s strani jugoslovanske oblasti. Začenja izgublja upanje. Zelo čaka madžarski časopis, v upanju, da bo v njem našel kaj spodbudnega, kakšno obljubo. Ta časopis mu dostavlja tedensko on sam, in s tem tvega, da ga ujamejo in ga kaznujejo: denarno ali pa celo z zaporom. Župnik Ficko prosi škofa, naj pomiri Slepca – predvsem naj mu napiše, ali obstaja kakšno upanje, da nastopi kakšna sprememba v zvezi z nastalimi razmerami.

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur!
Kegyes Főpásztorom!

A muraszombati esperes úr nevében bátorkodom Méltóságodat felkeresni. Élőszóval alkalmi posta útján, mert írásban nem tanácsos, felkért engem, hogy ő a hatóságok nap nap után megismétlődő alkalmatlankodásaik, zaklatásaik már nem fogja birni sokáig; kezdi minden reményét veszíteni. Várva várja a magyar ujságot, amit én szállítok neki hetenkint gyalog posta útján; ha a postát elcsipik: 200 kor birság vagy 10 napi elzárást varnak a nyakába; talán lesz benne valami reménykellő közlemény; ígéret, vigasztalás van elég, de eddig egyik sem ment teljesedésbe. Mozogni nem birunk, a határt átlépni veszedelmes, nem tanácsos jugoszláv részről, befelé pedig a vonatjárás már fél éve szünetel. A hegyes vidéken lakó nép soha sem volt barátja a felszabadítóknak, a rómaiak (?) szintén kijózanodtak már, hogy micsoda ostobaságot követtek el, amikor az ájtó katonaság lovaikat bokrétazták és csokolták. Nem kellene – egy kevés, minden viszonytal megalkuvó, köpönyegforgatás részét kivéve – senkinek, a köznépek róluk alkotott véleménye ezzel záródik »ezek tönkretesznek bennünket«.

Ezek után odaadó tisztelettel kéri Méltóságodat a mszombati pp. helynök esperes úr, kegyeskedjék – Marokrétre cimezve, én eljuttatom kezeihez – megnyugtani, kitartásra erőt adni azzal, vajjon van-e egyáltalában remény, hogy a mostani állapotokban bekövetkezhetik-e valami változás.

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úrnak Kr. hű fia

Ficzko Károly

Marokrét, 1921. ápr. 17

Dokument št. 9. SZEL AC 1923/2913

Državni tajnik kardinal Gasparri je 30. septembra 1923 obvestil škofa Mikesa, da je Sveti sedež, po pritisku oblasti iz Beograda, za ozemlje sombotelske škofije, ki je po novem padlo pod jugoslovansko oblast, ustanovil apostolsko administraturo. Za apostolskega administratorja je bil imenovan mariborski škof. Po mnenju kardinala je Sveti sedež tako odločitev sprejel v korist vernikov. »Praedictum Gubernium postulavit a Sancta Sede ut fidelium dioecesis Sabariensis qui nunc subditi iugoslavi facti sunt, curam spiritualem alicui praelato eiusdem nationis committeret.«

DAL VATICANO, 30. Septembris 1923.

SEGRETERIA DI STATO

di Sua Santità

No 22I49.

DA CITARSI NELLA RISPOSTA

Illme ac Rev. me Domine,

Amplitudini Tuae apprime notum est quot opponantur a Gubernio Beogradensi difficultates quod spectat ad exercitium iurisdictionis episcopalis in tuae Dioecesis paroeciis quae intra limites territorii iugoslavi inveniuntur.

Praedictum Gubernium postulavit a Sancta Sede ut fidelium dioecesis Sabariensis, qui nunc subditi iugoslavi facti sunt, curam spiritualem alicui praelato eiusdem nationis committeret.

Id autem Sancta Sedes, quantum possibile fuit, differre studuit. Verum attentis hodiernis rerum adiunctis, Sancta Sedes, ne animarum salus quid detrimenti capiat, neve difficultates novae veteribus aggerantur, praedictam provisionem non amplius pose differri autumat.

Amplitudo Tua, igitur, pro eo quo erga Sanctam Sedem et religionis bonum nunc fervet studio, aequo sane animo ferret ut praedictae portio-
n u m dioecesis

Sabariensis administratio, a Summo Pontifice, iis perdurantibus rerum adiunctis, Lavantinae dioecesis committatur.

Quae dum tecum communico occasionem libenter nanciscor sensus estimationis maximae erga Te meae profitendi, quibus maneo

Tibi add. mus

P. C. Gasparri

Dokument št. 10: SZEL AC 1923/2193

Škof Mikes je v pismu z dne 7. oktobra 1923 izrazil svoje obžalovanje glede odločitve Svetega sedeža, vendar je na podlagi nastalih okoliščin to odločitev tudi sprejel.

A SZOMBATHELYI PÜSPÖKTÖL

..... szám.

1923.

Eminentissime Domine Cardinalis!

Die 6-a Octobris accepi Eminentiae Vestrae de die 30-a Septembris anni currentis sub numero 22149 datas ad me litteras. Maximo cordis mei dolore certior exinde factus sum superandos a ma esse, et ad tempus, tot fideles almae dioecesi Sabariensi semper in quibuscunque temporum circumstantiis addictissimos; tot filios meos sacerdotes patri suo obedientissimos.

Sed dolori patris filios maerentis simul affecetus solaminis se sociavit videns ex epistola Eminentiae Vestrae supralaudata Sactam Sedem apostolicam semper sapientissime in rebus pro salute fidelium procedentem in hac quoque causa non aliud prosecutum fuisse, ac solum bonum animarum; et ideo huic dispositioni Sanctae Sedis, tamquam in hodiernis circumstantiis utili, quia et necessariae animo obedienti acquiescam. Cum tamen sic me paratum ad omnia quae Sanctae Sedi opportuna videntur, et exequenda et facienda promitto, humillime rogo Eminentiam Vestram, ut pro transferenda jurisdictione ad Reverendissimum Ordinarium Lavacensem certam quandam diem, veluti terminum a quo praefigere ad multas praecavendas incertitudines et ad exinde facile oriunda incommoda evitanda non dedignemini.

Non tamen possum hac occasione praetermittere sensus amplissimos gratitudinis Eminentiae Vestrae aperire experiens in hac causa tam insignem erga dioecesi nec nostram benevolentiam, tam prudentem et circumspectum modum procedendi, quo usque dum possibile fuit, conanima regiminis beogradensis saepe inania reddentes et saluti fidelium et integritati almae dioecesis Sabariensis consulere studuistis. Magnam in dolore meo consolationem attulit praecipue Eminentiae Vestrae praeclarum effatum, dioecesim Sabariensem

non disrumpi, sed tantum ad tempus ... eius jugoslavicae ditioni subjectam administrationi Reverendissimi Ordinarii Lavacensis summitti.

Sperans fore, ut alma dioecesis S. Martini precibus Patroni eius coelestis quamprimum iterum in unitatem pristinam redeat. Maneo Eminentiae Vestrae sacram purpuram...

Servus addictissimus
episcopus Sabariensis

Dokument št. 11: SZEL AC 1923/2193

Apostolski nuncij na Madžarskem je 2. novembra 1923 škofu Mikesu posredoval dopis, v katerem ga je seznanil, da bo dismembratio stopila v veljavo 1. decembra istega leta. Tako bo apostolski administrator (mariborski škof) imel dovolj časa za prevzem administrature.

NUNZIATURA APOSTOLICA

UNGHERIA

Budapest, die 2. Novembris 1923

No. 2718

Illustrissime ac Reverendissime Domine,

De mandato Eminentissimi Domini Cardinalis a Secretis Status Sanctitatis Suae notum facio Dominationi Tuas Ill.mae ac Rev.mae Sanctam Sedem auctoritatem dedisse Nuntio Apostolico Bellogradensem emanandi Decretum nominationis Episcopi Lavantini in Administratorem Apostolicum paroeciarum tuae Dioecesis in territorio jugoslavico. Decretum ipsum vigorem habebit a die 1 Decembris h. a. ita ut Episcopus Lavantinus tempus habeat providendi de translatione administrationis supra dictae.

Dum autem officium hoc absolvo, permanere gaudeo

Dominationis Tuae

Addictissimus

+ Laurentius Schioppa⁵

Arschiepiscopus Justiniapol.

Nuntius Apostolicus

Dokument št. 12: SZEL AC 1923/3824

Dopis mariborskega škofa in apostolskega administratorja sombotelskemu škofu Mikesu z dne 18. novembra 1923. Škof Andrej Karlin mu sporoča, da je bil imenovan za apostolskega administratorja Prekmurja in da bo službo nastopil 1. decembra 1923. Imenovanje bo objavljeno tudi v škofijskem uradnem listu.

⁵ Nadškof mons. Lorenzo Schioppa je bil prvi apostolski nuncij v novoustanovljeni Republiki Madžarski. Službo nuncija je opravljal od 1920 do 1925, ko je odstopil.

Pr. – ep. Ordinarius Lavantinus

Nr. 3824

Maribori, die 18. Nov. 1923

Reverendissimo

Ordinariui Episcopali Sabariensi Sabariae.

Pr. – ep. Ordinarius Lavantinus honori sibi ducit comiter significare, Apostolicum Nuntium Belgradi auctoritate et mandato Sedis Apostolicae per decretum de die 1. Nov. 1923 Nr. 1882 Reverendissimum Dominum Dr. Andre-am Karlin, Episcopum Lavantinum, pro ea parte dioecesis Sabariensis, quae in territorio sita est Regni Serviorum, Croatorum et Slovenorum, Administrato-rem Apostolicum ad nutum S. Sedis nominasse et constituisse cum omnibus iuribus, privilegiis et facultatibus, quae vi canorum huic muneri adnesca sunt, contrariis non obstantibus quibus libet.

Possessio et exercitium Administrationis Apostolicae die 1. Decembris hu-ius anni effectum suum sortientur. De hac dispositione respectiva officia paro-chialia in folio officiali dioecesis Lavantinae certiora reddentur.

Velit Reverendissimus Ordinarius hanc rem hanc rem notificatam habere.

+ Andreas, Epps.

Dokument št. 13: SZEL AC 1923/1341

Konec leta 1923 se je zaključila preureditev sombotelske škofije. Nove meje so razpolovile dekanije in tudi župnije. Verniki velikokrat niso upoštevali nove ureditve. Odtrgane vasi (podružnice) so se še naprej nagibale k prejšnjim župnijam – tako so krsti, poroke in pogrebi potekali na drugi strani nove meje. Glede tega med škofijo in novo oblastjo ni bilo nobenega dogovora. Na madžarskem ozemlju je več vasi (podružnic) ostalo brez župnij. Za ureditev teh razmer je bilo potrebno počakati na škofijsko sinodo, ki je uredila njihov položaj.

1341. 3.

Méltóságos Herbst Géza alispán Urnak
Szombathely

Folyó évi 1600/923 sz. nagybecsü megkeresésére van szerencsém értesíteni Méltóságodat, hogy a szombathelyi egyházmegye plébániáiból a következő fi-liák vannal jugoszlávok által megszállt területen:

Felsőszölnök plébániából:

Kerkafő és
Magasfok részben.

Kercza plébániából:

Örihodos / Kerczával egyesített plébánia/
 Alsójánosfa
 Domonkosfa
 Gerőháza
 Kapornak
 Kisszerdahely
 Szomorócz

Az elszakított részek lakossága az anyaország területén levő plébániába szokott átjönni hitbeli kötelességeinek teljesítésére. Erre vonatkozó – a plébános és elszakított hivei, illetőleg a jugoszláv hatóságok között fennálló – semmiféle írásos megegyezésről nincs tudomásom.

Szombathely, 1923. évi május hó 9.-én
 püspöki helynök

Dokument št. 14. SZEL AC 1923/355

Madžarski statistični urad je dne 24. januarja 1924 na sombotelskega škofa Mike-sa naslovil vprašalnik o verskem in upravnem stanju sombotelske škofije za leto 1923. Škof je bil naprošen, da podatke v roku dveh tednov posreduje istemu uradu. V zadnjem delu vprašalnika je bilo potrebno navesti spremembe, ki so se zgodile od prejšnjega leta. Na podlagi teh podatkov iz vprašalnika lahko vidimo, kakšno je bilo versko in upravno stanje v škofiji konec leta 1923 (po Trianonu).

M. kir. központi
 statisztikai hivatal.

300/elm. sz.

Főtisztelendő Méltóságos gróf Mikes János Püspök úrnak
 Szombathely

Hivatkozással a m. kir. központi statisztikai hivatalról szóló 1897. évi XXXV. t.-cikkre, az 1923. évre vonatkozó egyházkormányzati és igazgatási adatokkal tudakoló A./ jegyű kérdőív két példányát azzal a kéréssel van szerencsém megküldeni, hogy azokat kitöltve, az egyik példányt megőrzés céljából irattárba helyezni, a másikat pedig alulírt hivatalnak lehetőleg két hét leforgása alatt megküldeni sziveskedjék.

Együttal van szerencsém tisztelettel kérni, hogy a kérdőív utolsó pontjában az előző évi adatokkal szemben mutatkozó lényegesebb eltérések okait megemlíteni méltóztassék, hogy a hivatal ne legyen kénytelen az eltérések okáról külön átiratokban felvilágosítást kérni.

Van szerencsém egyben tisztelettel értesíteni, hogy alulírott hivatal a hitéletre vonatkozó fontosabb és közérdekű adatokat a B./ mintájú kérdőívek felhasználásával az eddigi gyakorlatnak megfelelően ezentúl is közvetlenül az egyes lelkészségektől fogja beszerezni.

Ezzel kapcsolatban azonban alulírott hivatal hitéleti statisztikai nyilvántartásának kiegészítése, illetve helyesbitése végett tisztelettel felkérem, hogy a főhatósága alá tartozó lelkészségek sorába a múlt év folyamán beállott változásokat: t. i. új lelkészségek keletkezését vagy régiéik megszűnését alulírott hivatallal mielőbb közölni méltóztassék, hogy mielőtt alulírott hivatal az 1923. évre vonatkozó B./ mintájú hitéleti kérdőíveket az egyes lelkészségeknek megküldené, a tényleges állapotnak megfelelőleg helyesbitett nyilvántartás már rendelkezésre állhasson.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1924. évi január hó 24-én

h. államtitkár
igazgató

A

Kérdőív

a római katolikus, a görög katolikus és a görög keleti egyházmegyéek részére 1923. évről

1. Az egyházmegye megnevezése Szombathelyi róm. kat. Egyházmegye
2. Az egyházmegyei főhatóság székhelye: Szombathely

	Csonka-Magyarország területén	Az anyaországtól elszakadt területen	A volt Horvát-Szlavon országok területén
3. Az egyházmegyében székelő káptalanok száma:	1	-	-
4. A valóságos kanonokságok száma:	6	-	-
5. A címzetes kanonokok száma:	4	2	-
6. Az egyházmegyébe hány valóságos apátság tartozik?	3	-	-
7. Az egyházmegye területén hány kiváltságos apátság van?	2	-	-
8. Hány címzetes apátság	1	2	-

9. Az egyházmegyébe hány valóságos prépostság van?	2	-	-
10. Az egyházmegye területén hány kiváltságos prépostság van?	-	-	-
11. Hány címzetes prépostság?	-	-	-
12. Az egyházmegye hány főesperességre oszlik?	3	2	1
13. Az egyházmegye hány esperesi kerületre oszlik?	15	5 egészben 3 részben	
14. Az egyházmegyében hány anyaegyház van?	119	75	-
15. a/ Az affiliált községek/leányegyházak száma?	350	301	-
15. b/ A legalább 50 hívőt számláló, nem affiliált községek száma?			
16. Mennyi volt a plébánosok száma az év végén?	92	45	-
17. Mennyi a helyettes lelkészé?	23	29	
18. Mennyi a káplánoké?	32	12	-
19. Lelkeszi teendők ellátása nélkül az egyházmegye köréből			
a/ hányan foglalkoznak hitoktatással?	17	2	-
b/ hányan egyéb tanítással?	6	-	-
c/ hányan az egyházmegyei kormányzat körül?	4	-	-
d/ hányan egyéb /itt megnevezendő/ munkakörben?	3	-	-
20. Hány növendékpap volt az év végén az egyházmegyében?	46		
Hány nyugalmazott pap volt az év végén az egyházmegyében?	9	5	-
21. Hány férfi-szerzetesrend működik az egyházmegye területén?	5	1	-
Összesen hány rendházzal?	7	1	-
Összesen hány rendtaggal?	88	4	-
22. Hány női szerzetesrend volt az egyházmegye területén?	8	2	-
Összesen hány rendházzal?	17	8	-
Összesen hány rendtaggal?	242	56	-
23. Az egyházmegye kebelébe tartozó de az egyházmegye területén kívül élő egyházi személyek száma			

a/ világi papok	3	-	-
b/ szerzetesek	-	-	-

Kelt Szombathely 1924 évi február hó 6-án

Dr. Szendy László

Az előző évi adatokkal szemben mutakozó lényegesebb eltérések megemlítése és indoklása

1/ A leányegyházakká visszafejlődött enyaegyházak névszerinti felsorolása és anak megemlítése, hogy mily anyaegyházba osztottak be:

2/ Az anyaegyházakká fejlődött leányegyházak névszerinti felsorolása:

3/ Egyéb változások és eltérések: _____

* * * * *

A SZOMBATHELYI EGYHÁZMEGYE TRIANON UTÁN

(Az egyházmegye adatai a Statisztikai Hivatalnak. SZEL AC 1924/355)

	Trianoni Magyarorszá	Elszakított területek
Káptalanok száma	1	-
Valóságos kanonokságok száma	6	-
Címzetes kanonokságok száma	4	2
Valóságos apátságok száma	3	-
Kiváltságos apátságok száma	2	-
Címzetes apátságok száma	1	2
Prépostságok száma	2	-
Főesperességek száma	3	2
Esperesi kerületek száma	12	5 egészben 3 részben

Anyae gyházak száma	119	75
Leányegyházak száma	350	301
Plébánosok száma	92	45
Helyettes lelkészek száma	23	29
Káplánok száma	32	12
Lelkeszi teendő nélkül hitoktató	17	2
egyéb tanító	6	-
egyházmegyei kormányzatban	4	-
egyéb (árvaházi nevelők)	3	-
Növendékpapok száma	46	-
Nyugalmazott papok száma	91	5
Férfi szerzetesrendek száma	5	1
Férfi szerzetes rendházak száma	7	1
Rendtagok száma	88	4
Női szerzetesrendek száma	8	2
Női szerzetes rendházak száma	17	8
Rendtagok száma	242	56

Dokument št. 15. SZEL AC, zapuščina škofa Jánosa Mikesa. Pismo župnika Jánosa Slepca škofu Mikesu z dne 27. oktobra 1924

V pismu župnik Slepce opisuje svojo bolečino, da mora še vedno ostati v Murski Soboti. Prepričan je bil, da po degradaciji službe generalnega vikarja ne bo ostal v Murski Soboti niti pet minut. Zato škofa sprašuje, ali obstaja kakšna možnost, da se reši od tam. V pismu poudari, da so se zoper njega načrtno uprli tako cerkvena kakor tudi državna oblast. Izpostavi, da je glede razdelitve ozemlja on pri vsem najmanj kriv.

Délvasmegyei Takarékpénztár
Részvénytársaság
Muraszombatban
Muraszombat, 1924. X.hó 27n

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur!

Innen onnan egy éve, hogy a szombathelyi egyházmegyétől in erőszakosan elszakítottak, mellyel az én ittlétem még keserűbb lett. Én azt vártam, hogy püspöki helynökségem degradálása után egy percig sem fogok tovább itt maradni ádáz ellenségeim gyalázkodásai közepette, hanem ama országban, melynek eszmeiért 5 éven át szenvedtem, kapok egy kis zugot, ahol kipihenhetem magam. A vendvidék területiális mai helyzetének talán én vagyok legkevésbé oka és mégis nekem kell legtöbbet szenvednem. Alkalmazkodjak? Megtagadjam elveimet,

érzéseimet? Nem volnék e akkor megvetendő egyén? Hisz minden szó, munka legcsekélyebb félrelépés bűn volna. Nem vázalom üldöztetésem a sajtóban, meghurcoltatásomat a bíróságnál, érzékeny büntetéseket, melyeket kellett fizetnem, az új főpásztor brutalitását velem szemben, melyről – hiszem – dr. Rogács kanonok ur jelentést tett – csak azon csodálkozom, hogy az Isten kegyelme még életben tart. Reményeink végleg szétfoszlottak, e vidék sorsa beláthatatlan időkre meg van pecsételve; az én további ittléttem az öngyilkossággal határos.

Mély alázattal kérem azért Méltóságodat, kegyeskedjék engem értesíteni van e lehetősége annak, hogy én innen kiszabaduljak és mily állást szánt nekem, különben vagyis csak sirhalmomra ültethetik az elismerés virágait.

Most már koncentrikusan fog össze ellenem az állami és egyházi hatóság. A kegyuri fájárandóságot megszüntették, ... elvették, de adtak heyébe két káplánt, kiket nekem kell élelmezni stb. A magyar egyház jog történelem fejlődését nem ismerik nem is akarják ismerni; a visita a patrometus velük semmi. Csak arra várnak, hogy a jugoszláv concordatumban területileg is oda legyünk csatolva és akkor leszegényítve szolgálkka tehessenek. Tőlünk nem kérdez senki semmit, Klekl és társa őrzöng az ő ideológiájába. Nincs, ki velünk törödnék, érdekünkben szót emelne.

Kegyes válaszát várva maradtam Méltóságodnak legalázatosabb szolgálja:
Szlepecz

Dokument št. 16. SZEL AC, zapuščina škofa Jánosa Mikesa. Pismo Jánosa Slepca škofu Mikesu z dne 11. novembra 1926

V pismu Slepca poudari, da se je njegovo preganjanje s strani države nekoliko umirilo; sedaj bolj nanj pritiska cerkvena oblast. Nič, kar naredi, ni dobro. Tudi to, da se je odpovedal službi dekana, ni bilo dobro. V pismu tudi poudari, da je iz nekaterih virov seznanjen, da bo odstranjen iz župnije. Ob tem se mu postavlja vprašanje, kaj bo storil s svojo ostarelo materjo. V pismu tudi piše, da je v nemilost cerkvenih oblasti padel tudi dolnjelendavski župnik. Ob tem je prepričan, da je tako in bo ostalo tako do konca, saj bodo duhovnike, ki so ostali tukaj, preganjali tako dolgo, dokler bodo pri njih odkrili kanček madžarske pripadnosti. V pismu spregovori tudi o dogajanju s cerkvenim premoženjem. Prepričan je, da bo slej ko prej prišlo do sekularizacije cerkvenega premoženja.

Méltóságos Uram!

gr. Szápáry László Ó Nagyméltóságának kegyes megbizásából tisztelettel értesítem, hogy a kérdéses Máriaszobor az összes alapzati kövekkel

Méltóságoddal megbeszélte feltétele mellett a muraszombati Szápáry grófi család kriptájában rendelkezésre áll.

Nem tudom azonban, hogy a mostani nehéz elszállítási és költséges vámkezelési viszonyok mellett oportunos volna-e az egész ügyletet lebonyolítani? Kedvező változásra pedig seholsem mutatkozik biztató remény.

Velem szemben a világi hatóság alábbhagyott az üldözéssel, ámbar állandóan rendőri felügyelet mellett kísérik házat, de annál nagyobb düh-hel tör ellenem az egyházi hatóság. Az én előterjesztéseimbe mindig belekapkodnak, ha irok nekik az baj, ha nem irok, az is baj. Az esperességről már lemondtam, az is baj. Recseg, ropog alattam minden, egyes elejtett nyilatkozatokból arról is értesültem, hogy plébániámtól is eltávolítanak egyházkormányzati szempontból. Róma messze van, ki tudja annak döntését kívánni, jogorvoslat kivárásába belepusztul az ember. Magamról könnyen határoznék, de itt van mellettem öreg édesanyám, mit csináljak azzal? – Az alsólendvai Nagyságos Ur is már velem eszi a kegyvesztettség keserű kenyerét. Így van és lesz ez mindvégig, az összes ittmaradott papságon végig fognak suhintani vasvesszővel, míg egy szikrányit is fel tudnak fedezni az ő magyar érzésükből.

A plébániajavadalmak alapjait most döngetik. Először szorgalmazzák a patronatusi váltságot, azután a váltságföldre elviselhetetlen adókat rónak. Szápáry uradalomban már a pusztá földet bocsátják áruba, a többi nagy birtok is hasonló helyzetben van. A nagybirtok liquidálása után természetesen fog bekövetkezni az egyházi vagyon saecularizációja. Az általános romhalmaz felett most már hiába sirnak ama politikus papok, akik az egyház és vallás köpönyegét felhasználva minket eme siralmas helyzetbe beletaszítottak.

Szobor ügyében Méltóságod rendelkezéseit várva maradtam

Krisztusban változatlanul szerető fia

Szlepecz János

Murska Sobota, 1926. nov. 11.

Dokument št. 17. SZEL AC, zapuščina škofa Jánosa Mikesa. Dopis škofu glede ustanovitve župnije Gáborjánháza

Po priključitvi župnije Dobrovnik Jugoslaviji so vasi Bödeháza, Gáborjánháza, Szentistvánlak, Szijártóháza in Zalasombatfa ostale brez cerkve in župnika. To stanje je z vidika verskega življenja v prihodnosti nemogoče. Zato se je pojavila želja po ustanovitvi nove župnije v Gáborjánházi. V pričujočem dopisu je določeno, kaj vse se bo podarilo župniji in za vzdrževanje župnika.

A HERCZEG ESTERHÁZY HITBIZOMÁNY
JOGTANÁCSOSA

Budapest, 1932. január 21.

915-9/1932.

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur!

A lendvavásárhelyi Jugoszláviához csatolt plébánia elvesztésével Bödeháza, Gáborjánháza, Szentistvánlak, Szijártóháza és Zalasombatfa községek templom és plébános nélkül maradtak. A jelen állapot további fenntartása a hitélet szempontjából mindinkább tarthatatlan lesz.

Ő Főméltósága Gáborjánházán plébánia felállítását előmozdítandó, hajlandó a gáborjánházai plébániának uradalmi területből 10 kat. hold szántó és 4 kat. hold rétet kiadni és ezen kívül a plébános járandóságára évi 20 m³ fát adni. Templom, vagy plébánia építéséhez felajánlja a rédcisi lebontandó 8. leltári számú cselédlakás anyagát és a templom építéséhez szükséges faanyagot. Ezzel szemben kívánja, hogy az egyházi célokat szolgáló pótlódó alól mint új kegyur mentesítve legyen.

Kérem Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Urat, kegyeskedjék ezt az ügyet tárgyalás alá venni és a felállítandó gáborjánházi plébánia ügyét canonica visitatio formájában tisztázni, amelyet azután én Főméltóságu Herceg Ur jóváhagyása alá terjesztenék.

Fogadja Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur kiváló tiszteletem nyilvánítását, mellyel vagyok
készséges hiva:

VIRI IN LITERATURA

Arhívski viri

Szombathelyi Egyházmegyei Levéltár, Szily János u. 2, 9700 Szombathely, Madžarska
Zapuščina škofa Mikesa

Literatura

Bakó, Balázs, *Mikes János. A Szombathelyi egyházmegye püspöke*, GlobeEdit 2018, str. 185–190.

Kovács, Attila, *Dobronaki életképek a 20. század első feléből - Podobe iz življenja Dobronika v prvi polovici 20. stoletja.*, MNMI-ZKMN Lendava, Pokrajinski muzej Murska Sobota, Lendava 2011.

Vilko Novak, Rogač Franc, v: *SBL III.*, SAZU, Ljubljana 1960–1971, str. 120

Squicciarini, Donato, *Nunzi apostolici a Vienna*, Libreria Editrice Vaticana, Vaticano, 1998,

Zelko, Ivan, *Cerkvena pripadnost Prekmurja v zgodovini*, v: *Ivanocyjev simpozij v Rimu* (ur. Vilko Novak), Slovenska bogoslovna akademija, Rim, 1985, str. 25–30.

Zelko, Ivan, *Zgodovina Prekmurja. Izbrane razprave in članki*, Pomurska založba, Murska Sobota, 1996.

Zelko Ivan, Zgodovinski pregled cerkvene uprave v Prekmurju, v: *Zbornik ob 750-letnici mariborske škofije* (ur. Anton Ožinger), Mariborski škofijski ordinariat, Maribor, 1978, str. 103–119.

POVZETEK

Prekmurje je pokrajina s posebno zgodovinsko in kulturno tradicijo. Stoletja je bila zaradi madžarske oblasti politično in gospodarsko odmaknjena od vseh pomembnejših dogajanj v matični domovini. To je privedlo do tega, da so se Prekmurci začeli upirati madžarski nadvladi in razmišljati o boljši prihodnosti. Uresničitev teh sanj so doživeli leta 1919 in tako začeli novo življenje, ne samo na političnem in gospodarskem, ampak tudi na cerkvenem področju. Cerkevno je tako Prekmurje pripadlo takratni mariborski (lavantinski) škofiji. Ta odločitev pa je pri mnogih takratnih duhovnikih, ki so bili bolj madžarsko usmerjeni, povzročila zelo velike težave. Naposled je nova državna meja in cerkvena ureditev globoko posegla v življenje nekaterih obmejnih župnij in jih zaznamovala. Ena izmed takih župnij je Dobrovnik, saj jo je nova državna meja razdelila na dve. Del razprave so dokumenti iz škofijskega arhiva v Sombotelu, ki govorijo o pestrem dogajanju na cerkvenem področju in odnosu, ki so ga imeli duhovniki v Prekmurju do svojega cerkvenega predstojnika v Sombotelu.

KLJUČNE BESEDE: *Prekmurje, priključitev k Jugoslaviji, škofija Sombotel, prva svetovna vojna, škof János Mikes (1876–1945)*

Summary

DOCUMENTS ABOUT THE CHURCH AMONG PREKMURIANS IN THE DIOCESAN ARCHIVES OF SZOMBATHELY

Prekmurje is a region with a special historical and cultural tradition. For centuries it was politically and economically distant from all more significant events in its motherland because it belonged under Hungarian authority. The latter led to the moment when the people of Prekmurje started defying the Hungarian rule and thinking about a better future. The realisation of these dreams came in 1919 and thus began a new life, not only in the political and economic spheres but also the Church. Regarding church organisation, Prekmurje was added to the then Diocese of Maribor (Lavant). This decision caused grave difficulties for many priests who were more pro-Hungarian in their beliefs. Finally, the new state border and church organisation became deeply carved into the life of certain border parishes and changed them. One of these parishes was Dobrovnik, which was cut in two by the new state border. One part of this article

are documents kept in the Diocesan archives in Szombathely, which testify to the lively events in terms of the Church and the attitude of priests in Prekmurje towards their church superior in Szombathely.

KEYWORDS: *Prekmurje, annexation to Yugoslavia, Diocese of Szombathely, First World War, Bishop János Mikes (1876–1945)*